

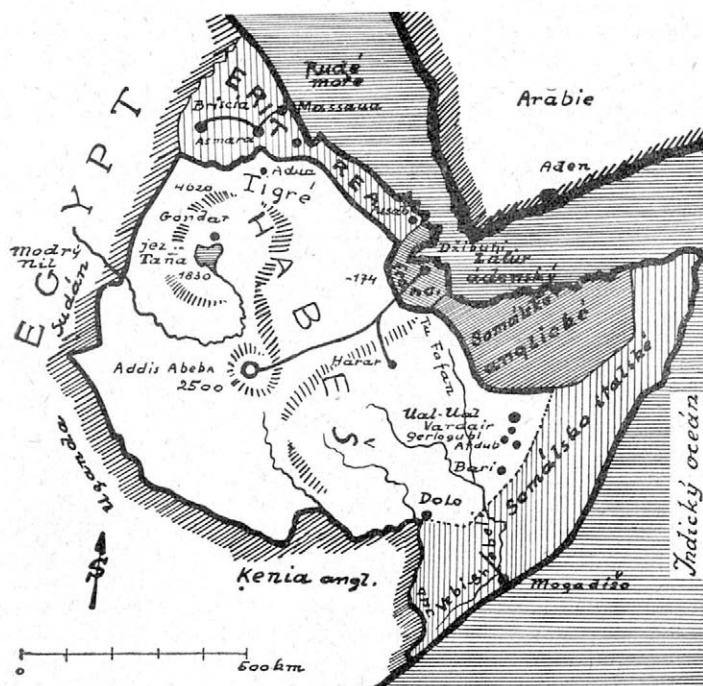
Vojenství u nás a v cizině.

Nadporučík děl. Ing. Bohuslav Beneš:

Spor italsko-habešský.

Mezi Habeší a Itálií byla 16. května 1908 uzavřena pohraniční smlouva a 2. srpna 1928 dokonce i smlouva přátelství, jakož i úmluva o rozhodčím soudu, ale proti všem těmto vzájemným smlouvám a úmluvám panuje v černém císařství těžká nedůvěra proti úmyslům Říma, i když italská vláda neustále ujišťuje, že jí jde o zájmy čistě obchodní. Vytýká se jí, že přiznání svobodného přístavu Assabu v ital-

ské kolonii Erytrei při Rudém moři, ani přístupu k němu po silnici tam vedoucí nebylo Itálii splněno proti danému slovu a učiněnému slibu. Italové obviňují naopak své africké sousedy z toho, že přerušili provádění rozhraničovacíh prací, započatých r. 1910 u Dolo, na jižních hranicích somálsko-habešských. Vnikání Japonců do Habeše, po němž r. 1933 následovalo udělení důležitých koncesí, bylo v Itálii přijato velmi trpce, tím spíše, když se brzy uplatnil i nový vliv politický. Počátek sporů byl dán 17. ledna 1934 útokem na italský konsulát v Gondaru v severní Habeši. Do krvavé srážky se dostaly italské a habešské vojenské oddíly na hranicích italského a britského Somálska s Habeší. Byly tu svedeny dvě bitky: 5. prosince 1934 u osady Ual-Ual a 29. ledna 1935 u Afđubu. Byly tedy tyto události pouhým vyvrcholením napětí mezi oběma zeměmi, jež trvá již od r. 1896, kdy v bitvě u Adui 1. března bylo italské vojsko zničeno nedostatečně vyzbrojenými Habešany, kteří onen den považují za národní svátek. Těmito vážnými událostmi se projevila silná a cizincům nepřátelská nálada, zvláště proti bělochům. A je zajímavé, že v čele hnutí t. zv. „Mladé Ha-

beše“ byl syn habešského zahraničního ministra, čímž nastalo značné posílení ústřední svrchovanosti habešského císařství, dosavadní samostatnosti velkých kmenů značně omezené. Císař habešský Haile Selassié I. upevnil svou moc potlačením několika povstání a budováním silnic snažil se udržet si trvalý vliv na vnější území státu a utvořením vojska opatřit si jistý mocenský výkonný prostředek. Vojenská mise belgická, r. 1930 povolaná a později ještě zesílená, vytvořila v hlavním městě Habeše Addis-Abebě moderně vyzbrojenou a dobře ukázněnou císařskou gardu a bylo jí také navrženo, postavit i provinciální milice. Byl učiněn také pokus, organisovat belgickým četnictvem i policii, ale ztroskotat po roce marných zkoušek a příprav.

Od r. 1934 nastává zesilování zbrojení. Takřka celého státního rozpočtu bylo použito na branné účely a zmenšením žoldu byly získány větší sumy peněz. Do Evropy odjela nákupní komise materiálu, jehož převážnou část dodalo již Japonsko. V blízkosti hranic byly zřízeny sklady střeliva a potravin, u Bari byla shromážděna vojenská skupina a v hlavním městě byla postavena muniční továrna. V lednu 1935 přibýlo též 5 švédských důstojníků-instruktorů. Podle italských zpráv může být z celkového počtu 7 milionů obyvatelů celé Habeše použito k službě v poli asi 2 milionů mužů, z nichž je jen 500.000 mužů ozbrojeno. Výzbroj tvoří přes půl milionu pušek různých vzorů, 250 kulometů, 180 děl, 5 OA. a několik letounů různých typů s evropskými piloty. Ovšem, není ještě úplně jisto, může-li být těch všech sil také skutečně použito vzhledem k tomu, že některé jednotky z vnějšího území státního jsou spojeny s říší jen osobními vztahy náčelníků četných kmenů.

Dnešní Habeš se skládá z několika provincií, v nichž vládou jednotliví náčelníci „rásové“ kmenů: Amhara, Vollo, Godžam, Šoa atd. Na jihu a na východě je území několika muslimských kmenů, území Somálců, Dankalců, Gallů a několik domorodých sultanátů. Politické poměry v celé zemi jsou velmi napjaté. Některé rásové vytýkají císaři, že se zmocnil trůnu neprávem, a odpírají mu poslušnost. On vládne ve skutečnosti jen v hlavním městě, ve vnitrozemních provinciích je jeho vliv velice omezen, hlavně proto, že nemá dostatečných vojenských prostředků. Jednotliví rásové si totiž vydržují vlastní vojáky-žoldnéře a někteří jsou bohatší nežli státní pokladna a mohou si tedy vydržovati mnohem početnější vojsko nežli sám císař, při čemž si v svých provinciích dělají, co chtějí. Otroctví dosud kvete, i když je císař r. 1924 formálně v celé zemi zrušil.

Roku 1906 se spojily ve věci zúčastněné velmoci, Anglie a Francie s Itálií, a byla sjednána úmluva o zachování celistvosti Habeše i o nedotknutelnosti vlastních zájmů. Anglie, jež je, kromě svého obchodu, zvláště silně interesována na vodní zásobárně, kterou tvoří pro Egypt jezero Tana, pozorovala vnikání Japonska žárlivými očima a podporovala proto Itálii, byť také jen do určitých mezí. Francie ukázala již větší náklonnost k Itálii, neboť při nedávno uzavřené vzájemné smlouvě přiznala jí spoluprávo na jedinou z francouzského Somálska z Džibuti do vnitru Habeše vedoucí trať (do Addis-Abeby), 783 km dlouhou, s dobou jízdy 36 hodin. Trať není hlídána, jezdí se tedy jen ve dne, neboť v noci hrozí nebezpečí i přepadení.

Mimo opěťované řeči italského premiéra Mussoliniho, jež pronesl v okruhu vlastní moci a které se týkaly nároků na koloniální rozšíření Itálie, svědčí také jiné zjevy o vážných úmyslech. Bývalý guvernér italského Somálska Zoli v létě r. 1932 učinil v „Tribuně“ zmínku, jež předpovídala zvláště důležité události v Habeši. R. 1933 navštívil italský král kolonii Erytreu a na podzim r. 1934 i Somálsko. Po návratu z cesty byl jmenován vrchním komisařem obou kolonií, doposud odděleně spravovaných, generál de Bono, až dosud ministr kolonií, který jako poručík prožil tažení r. 1896. Byla mu dána zvláštní plná moc a Mussolini sám převzal jeho dosavadní úřad. Počátkem r. 1934 byla zastavena stavba jediné úzkokolejné dráhy v Erytrei, vedoucí z Massauy přes hlavní město Asmaru do Brisice, která měla být původně vedena na jih. Místo železnice byla rychle vybudována silnice pro motorovou dopravu až k hranicím. Tato trať byla vybavena nejnovějšími motorovými vozy, t. zv. „Littorinami“, které urazí vzdálenost od moře do Asmary, 120 km, při rozdílu výšek 2400 m, za 3 hodiny (vlak dříve za 6 hodin). Koncem roku 1934 byly v Erytrei a na pobřeží Somálska uloženy zásoby potravin a materiálu, na počátku r. 1935 pak nápadně vysoký počet letounů a tanků v Massaui. Mezitím byl vydán přísný zákaz uveřejňovat vojenské zprávy a umožnil utajení všech dalších opatření. Prozatím byly v obou koloniích jen části koloniálních vojsk, v Erytrei pak, kromě bílého praporu milice, koňského stálové služby, a speciálních bílých oddílů také domorodá pěchota s bílými veliteli. V Somálsku započalo skutečné zabírání země r. 1923 za guvernéra hraběte

de Vecchiho a bylo skončeno za současných bojů r. 1927. Vecchi zřídil oddily zvané „dubats“ (podle velkého bílého turbanu) v počtu 50 oddílů po 60 mužích, domorodcích s bílými veliteli, které konaly strážní službu na hranicích a stavěly opevnění a síť cest, která r. 1934 měla délku 10.000 km, z nichž 200 km bylo možno použít pro auta. Z Mogadiša vede do vnitrozemí Somálska jediná železniční trať 115 km dlouhá.

Podnět k vypuknutí nepřátelství na hranicích Somálska dala neurčitost v hranicích, při čemž se dostaly do srážky habešské oddily, doprovázející anglického komisaře, pracujícího o stanovení hranic britského Somálska. Hraniční úmluva z r. 1908, ustanovující, aby hranice probíhaly ve vzdálenosti asi 300 km od pobřeží, nebyla provedena. Hranice nelze přesně určit, neboť se tamním kočovným kmenům musí ponechat volnost stěhovat se za pastvinami po volném vnitrozemí. Rozhodující jsou jenom určité body, pravidelně okolo studní. Podle úmluvy měly náležet přechínající části území tomu státu, v jehož oblasti leželo hlavní sídlo kmene, jemuž území patřilo. Bylo zřejmé, že i když konflikty nebyly vyhledávány, mohly, při nejistotě poměrů v obsazení a při stěhování kmenů, nastat snadno četné třenice. Tak Ual-Ual, příčina první srážky, leží podle Stielerova atlasu asi 100 km uvnitř habešského území. Italové obsadili Ual-Ual a hájí se tím, že prý Habeš neprotestovala. Pak italské bombardovací letouny útočily na osady ve vnitrozemí a Itálie se zlobí, že byly postřelovány. Odvolání Habeše k Společnosti národů vedlo jen k zdlouhavé výměně not. Po druhé srážce u Afdubu započala ihned italská mobilisace. Habeš je prozatím prý na italské přípravy klidná a jedná se zástupci italskými o urovnání sporu (podle zpráv v Káhiře v Egyptě). Je docela správný názor, že na somálských hranicích nelze vést určitou hraniční čáru, ale že je nutno spokojiti se pruhem neutrálního území, kudy mohou procházet kmeny s obou stran hranic k určitým studnám: Ual-Ual, Gerlogubi atd., jež nejsou ani vesnicemi. Habeš ví, že se za ni musí postavit především Anglie a že může spoléhat na podporu Francie, snad i Německa a jistě Japonska, ba dokonce počítá s celým protievropským blokem, počínaje Egyptem až po Saudskou Arabii. Vždyť i američtí černoši slibují pomoc. Evropské státy nepotřebují ostatně, aby se Itálie, trpící dnes jako jiné státy nedostatkem finančních prostředků, angažovala v Africe, neboť je velmi zapotřebí její velmocenské váhy v Evropě. Proto také radí nyní Anglie Itálii k umírněnosti, už z té příčiny, že se Habeš rozhodla rozvinout otázku před Společností národů jakožto její plnoprávný člen.

Anglie a Egypt mají velký zájem na Habeši, která je rodištěm Modrého Nilu, vytékajícího z jezera Tana, v jehož okolí se připravuje přehrada, jež by hospodařila s vodami Modrého Nilu. Na jeho záplavách je závislá úrodnost půdy v Nubii a Egyptě. Není tedy jedno, kdo by hospodařil se zdrojem života tak významných zemí. Francie, aby ukázala dobrou vůli, postoupila Itálii již dříve pruh Libye a podíl její na železnici Džibuti—Addis-Abeba byl zvýšen z 5% na 20%. Ovšem, podíly jsou v soukromých rukou a bylo by nutno nejprve je vykoupit asi za 200 milionů franků, při čemž transakci má provést „Banca Commerciale di Milano“ s pomocí francouzskou, což je dosti těžký finanční problém.

Provedení italské mobilisace spadá právě do období „Forza minima“, v němž, vzhledem k normální 18měsíční vojenské službě jsou početní stavy vojska nejmenší. Části ročníků narozené 1912 a 1913 byly ve službě do 1. dubna 1935. Z posledního ročníku odešla 1. dubna asi třetina a ročník 1914 byl povolán normálně. Celková mobilisace nebyla vzata v úvahu, ale také žádné pluky nebyly ihned k volnému použití. Proto se vláda rozhodla odeslati nejprve 3 prapory fašistické milice, ihned použití schopné, po nich pak ještě 2 divise; ty však nebyly mobilisovány normálním způsobem. K doplnění na žádoucí početní stavy bylo povoláno (pro obě divise podle údajů po 10.000 mužů, nečítajíc v to důstojníky v záloze a několik odborníků) 20.000 mužů ročníku 1911 písemně. K tomu byly vyvoleny: 29. divise sídlem v Messině, nazvaná podle blízkého pohoří „Peloritana“, snad pro příznivou polohu k nalodování a pro

zvyk Siciliánů na teplé podnebí, a 19. divise sídlem ve Florenci, nazvaná podle bitvy „Gavinana“. Příchod povolaných a jejich vyzbrojování byly jistě obtížné, neboť mobilisace nebyla normální a materiál byl přidělován od jiných vojskových těles. Podle německého vojenského časopisu „Militär-Wochenblatt“ nastaly podobné zjevy, jako při tažení v Libyi r. 1912, jehož důsledky byly počítovány ještě r. 1914. Když generál Vacari, velící v Messině, projevil obavy, byl dán ihned do zálohy.

Nástup povolaných byl všude hladký, ba probíhal s nadšením. Z milice se hlásilo dobrovolně přes 70.000 mužů. V čelo vojska byl postaven generál Graziani, přemožitel Libye, odpovědný vrchnímu komisaři kolonií generálu de Bono, jenž dlel právě v Asmaře.

Transport do severní Afriky (doba jízdy z Messiny do Massauí kanálem Suezským asi 6 dní) byl proveden za použití nejnovějších a největších lodí. Nakládacími přístavy byly: jen pro materiál, nářadí a menší jednotky Janov, pro sicilské útvary Messina a Syrakusy, všeobecně pak Neapol. Přístav, do něhož jsou italská vojska odesílána, není znám. Až doposud byly utvořeny 3 dopravní sledy: 1. sled se skládal z tří praporů fašistické milice (2 římské, 1 neapolský), z jednoho ženijního praporu, z telegrafistů a z velkého počtu odborných dělníků k zřízení nástupové základny v Africe, s potřebným nářadím. Odjezd z Neapole mezi 16. až 22. únorem na 4 lodích.

2. sled se skládal ze štábu generála Grazianiho, z 29. divise, z dělníků. Odjezd z Neapole a Messiny mezi 22. únorem a 6. březnem na 9 lodích. Po nich odjely mezi 5. až 7. březnem z Neapole 3 lodi s materiálem a s menšími jednotkami. Na cestě měly v Tripolisu naložit 2000 domorodých Askariů z Lybie.

3. sled byla 19. divise. Byl 1. března připraven k odplutí. 2. března byla konána ve Florencii přehlídka za účasti 20.000 mužů (podle zpráv). Odjezd z Neapole.

Zálohy obou divisí byly ihned utvořeny a dostaly jména: „Peloritana II“ a „Gavinana II“. Vznikly novým utvořením rozpuštěných pluků. K tomuto účelu bylo provedeno další povolání ročníku 1911, snad i 1912, a třetina ročníku 1913 nebyla propuštěna 31. března. K nahrazení a doplnění veškerého válečného materiálu pracuje průmysl plnou silou. Vláda oznámila, že tato částečná mobilisace nezmenšuje italskou bojovou schopnost v Evropě, neboť má ještě 37 ročníků se 7 až 8 miliony mužů k dispozici. Podobnou výstrahou pro případné rušitele evropského míru je oznámení Nejvyšší rady zemské obrany ze dne 20. února o dokonalé přípravě hospodářské.

O nástupu v Africe není ještě nic známo. Proti obtížím horstva a nedostatku vody zdá se, že hlavní síly italské jsou asi v Eritrei, neboť Somálsko má pro Evropana nevhodné klima a těžké zásobování. Podle zpráv budou prý barevné jednotky, které jsou dosud v Eritrei nebo přicházejí z Lybie, posunuty, alespoň zčásti, k Somálsku, aby lépe snášely podnebí, jež náleží k nejteplejším na světě. Letectvo přijde částečně asi na leteckou trať Řím—Massaua do Eritrei.

Habešské vojsko se shromažďuje, pokud je známo, v krajině Tigré, jižně od Eritrei. Gerlogubi proti Somálsku je silně obsazeno, kdežto oasa Vardair a studně před ní jsou obsazeny jen předními strážemi. Jak se zdá, mají Habešané v úmyslu bránit se podél údolí řeky Vébi-Shebeli a Tu-Fafan, aby udrželi spojení s pahorkatinou harrarskou blízko železnice Džibuti—Addis-Abeba, jež končí v městě položeném 2500 m nad mořem, tedy pro Evropany nepřiliš vhodném. Vysoká poloha, řídký vzduch způsobují poruchy srdce i dýchadel. Má 300.000 obyvatelů. V okolí je mnoho horkých léčebných pramenů.

Nelze očekávat, že okamžitý návrh na utvoření neutrálního pásma podél sporné části hranic zamezí další nepřátelství i přes to, že není v zájmu a snad ani v úmyslu Italie, zaměstnat se podnikem neznámého dosahu. Na velké zisky územní by tu Italie sotva mohla počítat i se sebe lépe technicky vybavenou armádou. Pobouřila by si také mnoho nepřátel v Asii, Africe i Evropě. Rovněž finanční situace bude tu mít

rozhodující vliv. Vždyť náklady za proplutí Suezského kanálu jsou obrovské, nehledíc ke všem ostatním výdajům. Je také zcela možné, že pouhé ukázání se italské přesily přinese již žádanou úspěchy...

Prameny:

Denní tisk, český i cizí.
Nikolau: „Širým světem“.
Militär Wochenblatt 1935/36.
Kozen, Metelka: Zeměpisné atlasy.

Literární přehled.

Gen. Vl. Klecanda: **Slovenský Zborov**. Nákl. Svazu čs. rotmistrů 1934 (91 str., 4 obr., 9 skizz).

Dvacet let je již tomu, co Rusové podnikali na podzim 1914 své útoky v Karpatech, hlavně na průsmyky Lupkov a Duklu, a tudy pronikali na Humenné a Bardejov. A 3. března 1935 bylo tomu 20 let ode dne, co po prvé vstoupil na nynější území ČSR. vojenský oddíl československý od dob před vpádem Maďarů a od dob husitských; a již o měsíc později, dne 3. dubna 1915, viděl celý svět čin rakouského 28. pěšího pluku, jakožto potvrzení jednotné myšlenky celého československého národa, neboli, jak autor sám v úvodě praví: „bylo to spojení obou odbojů, domácího i zahraničního, neúprosný boj za samostatnost“.

Přechod pluku se udal na území dnešní obce Stebník Huta a je mu přirozeně věnováno v díle autorově více místa, jakožto události závažné, podle vlastního deníku. Autor, býv. podporučík 2. roty české družiny, vzal na sebe před ruským štábem celou odpovědnost za riskantní akci a líčí přípravy k ní i její průběh místy až dramaticky (výslech zajatce (str. 52 a násl.), Vašátko a Vuchterle v týlu rak. praporu zajmou „nemocné“ na obvozišti p. pluku 28, pak napětí a pochybnosti náčelníka štábu 49. divise plk. Kavtaradzeva těsně před přechodem pluku a j.).

Autor líčí tedy podle svého deníku v rámci všech událostí v bardejovské oblasti práci své poloroty na Slovensku až do května 1915 a rozděluje knihu na dva díly: 1. období ruské převahy na jihozápadní frontě a 2. přípravy gorlické operace a ústup Rusů, neboli, jak autor přilehavě tento oddíl nazývá: „Přelom“. — Celá první třetina knihy je věnována všeobecnému vývoji událostí, teprve v druhé třetině začíná líčení činnosti české družiny — 2. roty — ve svazku 49. divise (gen. Prjaslov, sympatický plk. Kavtaradzev, jenž brzo zanechal počáteč-

ní nedůvěry po několika zdařilých rozvědkách. Výborná charakteristika ostatních důstojníků štábu 49. divise!). A pak to jde již jako pestrý kaleidoskop událostí nejen v úzkém rámci přidělených úkolů, ale s bystrým hodnocením celkové situace, jak se jeví v autorově deníku. V tomto historickém ohledu je též cena knihy. Srovnáme jen vojenskou historickou literaturu rakouskou nebo polskou (nejnověji: gen. Šimanskij: *Jeszcze o genezie Gorlic v Belloně*, červenec-srpen 1934), na př. na str. 27: „podle názoru gen. Ivanova, cesta k vítězství vede přes Videň...“ atd. (Klecanda) a Šimanskij: „... jihozápadní fronta má postupovat ve směru na Budapešť, obchvacující linií Krakov—Poznaň—Toruň...“ (str. 37 a násl.), nebo — Klecanda na str. 32: „Ruské vrchní velení uvažovalo o nové ofenzivě ve prospěch Francie ve směru na Berlín...“ Ivanov věřil v možnost separátního míru s Uherskem, chtěl překročit Karpaty a vniknout do uherské roviny... žádal vrchní velení o posily...“ — a Šimanskij na str. 43: „... úder byl zamýšlen (Ivanovem) po liniích nejkratších k srdci Uher a měl způsobit rozpadnutí monarchie v její základní složky“ a „... byl tu (ve „stavce“) Ivanov, prosil o „sboreček“ na „Karpatecky“... (str. 41). Zajímavé je též líčení a posudek o průlomu u Gorlic, poutavě a podrobně pak probíti se 49. divise na sever, účást družiny při ústupových bojích, zajetí velitele 48. divise gen. Kornilova — s některými detaily vskutku dramatickými nejen líčením, ale i proto, že je autor zaznamenává jako poznatky z ruské fronty. Tomu lze tím spíše děkovat, že přemnoho z této studnice vojenského vědění je dodnes nedocenoeno a nevyužito, zvláště z let 1914/15, z počátku války. Tak na př. při průlomu ruské fronty u 8. armády na podzim 1914 její velitel gen. Brusilov zaznačuje sem jezdeckou divisi „jejíž důstojníci přejímají velení nad rotami a prapory pěchoty a vedou je do vítězného protiútoků.“